

نوشته: ابی القاسم علی بن محمد بن علی الخزاز القمی الرازی.

تحقیق: سید عبداللطیف حسینی کوه کمري خونی.

ناشر: انتشارات بیدار، قم.

شماره صفحه ها: 402.

مؤلف این اثر نفیس، از دانشمندان اواسط قرن چهارم هجری و از شاگردان شیخ صدوق است که در قم زاده شده و در ری می زیسته است(18).

صاحب ریاض العلماء درباره وی می نویسد:

(... الشيخ الاجل الاقدم ابوالقاسم علي بن محمد بن علي الخزاز الرازي القمي قدس سره، الفاضل العالم المتكلم الجليل الفقيه المحدث المعروف تلميذ الصدوق وامثاله.) (19).

ابوالقاسم علی بن محمد بن علی الخزاز الرازی قمی، فاضل، عالم، متکلم، فقیه محدث و از شاگردان صدوق و مانند وی بوده است.

از متن کتاب بر می آید نویسنده افزون بر صدوق، از شمار زیادی از علماء و راویان استفاده برده و شمار زیادی از وی نقل روایت کرده اند، از جمله: ابوالبرکات علی بن الحسین الحسینی الجوری، محمد بن ابی الحسن بن عبدالصمد القمی، محمد بن الحسین بن سعید قمی المجاور به بغداد و...

از جمله آثاری که از وی، به جا مانده کتاب ارزشمند کفایة الاثر است. این اثر، نخستین کتابی است که در موضوع خود، به این شیوه نگارش یافته و پس از آن، بسیاری از نویسندگان از آن الگو گرفته اند.

مرحوم بهبهانی در تعلیقات خود بر رجال میرزای کبیر، درباره ارزش علمی کتاب و دیدگاههای نویسنده کفایة الاثر، می نویسد:

رأیت کتاب الکفایة کتاباً مبسوطاً جيداً في غاية الجودة جميعه نصوص عن الرسول صلي الله عليه وآله وعن غيره أيضاً في الائمة الاثني عشر وفيه بعض تحقیقاته يظهر منه كونه في غاية الفضل(20).

کتاب کفایة الاثر را کتابی دراز دامن، در نهایت خوبی یافتم. تمام مطالب آن را روایاتی که از رسول اکرم(ص) و غیر ایشان درباره ائمه(ع) رسیده است، تشکیل می دهد. در آن، برخی تحقیقات یافت می شود که گواه فضل و دانش بالای مؤلف است. نویسنده در انگیزه تألیف کتاب می نویسد:

(برخی شیعیان، آگاهی کافی در امر امامت نداشتند، از این روی، طرح بعضی شبهات از سوی مخالفان و گروههای مخالف، امر را بر آنان مشتبه کرده بود، تا آن جا که دلیلهای روایی بر اثبات امامت ائمه(ع) را انکار می کردند. شیعیان دست خود را از دلیلهای روایی و نصوص بر امامت، تهی می دیدند. حتی برخی پا را فراتر گذاشته و گمان کردند، از صحابه نیز نسبت به امامت خبر و اثری نرسیده است. چون وضعیت اعتقاد دینی آنان را این گونه یافتم. برخورد لازم دیدم، در این مسأله به تحقیق و جست وجو بپردازم و با گردآوری آثار و اخباری که امامت ائمه(ع) را اثبات می کند، حقیقت را بر همگان آشکار کنم و شبهات مطرح شده را پاسخ گویم).

اخبار و روایات فراوانی از پیامبر(ص) رسیده که پس از ختم نبوت، امر امامت و خلافت را دوازده نور پاک بر عهده می گیرند: که اول آنان علی(ع) و آخر آنان مهدی(عج) است.

علما، از دیر باز، به گردآوری و استدلال به این اخبار، بر مسأله امامت پرداخته اند و آثاری را سامان داده اند.

عالمی که از عهده این امر مهم و اساسی به خوبی برآمده و به گونه تحسین برانگیزی آن را به انجام رسانده، قمی رازی، در کتاب کفایة الاثر است.

مؤلف با تلاش بسیار و ابتکار در خور تقدیر، روایات و احادیثی که به طور صریح بر امامت ائمه(ع) دلالت دارند و اصحاب مشهور پیامبر(ص) مانند: علی(ع)، عبدالله بن عباس، عبدالله بن مسعود، ابی سعید خدری، ابی ذر غفاری، سلمان فارسی، فاطمه(س)، ام السلمه و عایشه از حضرت شنیده و روایت کرده اند. آورده است.

سپس اخبار و روایاتی که درباره تعیین هر يك از ائمه(ع)، به نصّ صریح امام پیشین رسیده، با نظم ویژه ای نقل کرده و آنها را دلیل محکم و استواری بر انتصاب ائمه(ع)، بویژه امام زمان(ع)، می داند. از این روی، حجت را بر همگان تمام شده می انگارد.

افزون بر این، آخرین باب کتاب را به روایاتی که از سوی امام عسکری(ع) درباره حضرت مهدی و امامت پیشوای دوازدهم شیعیان رسیده اختصاص داده است.

در پایان، روایاتی که از زید، بر امامت امام عصر(عج) نقل شده، می آورد.

این اثر نفیس، از متون کهن در باب امامت است که از جهت اتقان، همواره مورد توجه بزرگان دانش حدیث بوده و متن آن بر بسیاری از علمای برجسته خوانده شده و از سوی آنان اجازه نقل به افراد موثق صادر شده است.

چاپ حاضر، با نسخه های مورد اعتماد و برخی روایات آن با کمال الدین شیخ صدوق مقابله و تصحیح شده و از اعتبار بالایی بهره مند است.